

Stortingsdebatt 15 desember om ny nasjonal Jordvernstrategi

(Kopiert over fra Stortingsdebatten)

Sak nr. 7 [14:43:36]

Innstilling fra næringskomiteen om nasjonal jordvernstrategi (Innst. 56 S (2015–2016), jf. Prop. 127 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

- Det anses vedtatt.

Pål Farstad (V) [14:44:28] (ordfører for saken): Saken som vi behandler her i dag – næringskomiteens innstilling om nasjonal jordvernstrategi – viser en sterk vilje til å styrke jordvernet i Norge. Jeg vil takke komiteens medlemmer for en konstruktiv og god prosess i arbeidet som er gjennomført. Det er en samlet komité som står bak denne innstillingen.

Næringskomiteen har samlet seg om at det årlige målet for omdisponering av dyrket mark skal settes til maksimum 4 000 dekar innen år 2020. Til sammenligning er dagens mål, som regjeringen foreslo å videreføre, 6 000 dekar. Et godt samarbeid med lokale myndigheter er en særdeles viktig forutsetning for nå dette målet. Denne forutsetningen avspeiles i foreliggende innstilling fra komiteen.

Stortinget gjorde den 8. april 2014 følgende anmodningsvedtak, jf. Innst. 149 S for 2013–2014:

«Stortinget ber regjeringen i egnet form fremme forslag for Stortinget om jordvernstrategi.»

I denne innstillingen fra april i fjor pekes det på flere mulige tiltak som bør vurderes for å styrke jordvernet, som bl.a. nasjonale retningslinjer, jordflytting, jorderstatningsfond, jordsmonnkarlegging, nye omdisponerings- og matjordmål og egen vernehjemmel i jordloven. Det ble særlig pekt på positive virkemidler. Det er denne bestillingen som nå legges fram, etter behandling i komiteen.

Komiteen understreker at dyrket og dyrkbar jord er en viktig nasjonal ressurs, og det er en begrenset ressurs. Prosessen for dannelse av god matjord tar lang tid, og nedbygging av matjord er i all hovedsak en irreversibel prosess. Derfor mener komiteen at jordvern har stor betydning for Norge. Skal vi øke norsk matproduksjon og nå målene som er satt gjennom behandling av Meld. St. 9 for 2011–2012 om økning av matproduksjon på 1 pst. per år, må vi hegne om matjorda.

Komiteen mener at den regionale og nasjonale arealplanleggingen må styrkes. Alle forvaltningsnivå har ansvar for å bevare dyrket jord. Lokalpolitikere som lokal planmyndighet må fortsatt bidra til at omdisponering av dyrket mark blir redusert. Planmyndighet vil ofte akseptere omdisponering av dyrket eller dyrkbar jord for å gjennomføre omsøkte tiltak ved næringsetableringer og boligutbygginger. Vi ønsker større bevisstgjøring hos lokalpolitikere om jordvern, og tiltak for å øke kompetansen.

Jordvern er et viktig hensyn som skal ivaretas i regional og kommunal planlegging. Arealet som er omdisponert etter plan- og bygningsloven, har holdt seg stabilt de siste ti årene, mens arealet omdisponert etter jordloven, har blitt redusert. Ca. halvparten av dagens omdisponering av dyrket jord er gjort for å få tilgjengelig areal til bolig, fritidsbolig og næringsvirksomhet. Av de omdisponerte arealene ble 26 pst. omdisponert til trafikkområder, 34 pst. til bolig-/fritidsbebyggelse, 15 pst. til næringsbebyggelse og næringsvirksomhet og 25 pst. til øvrige formål. Komiteen mener at dette viser at det må bli tydeligere oppmerksomhet på å redusere omdisponering av dyrkbar jord etter plan- og bygningsloven. Komiteen understreker også behovet for en mer restriktiv holdning fra planmyndighet når det gjelder bygging av boliger, fritidsboliger og næringsbygg på dyrket og dyrkbar jord.

Komiteen er tilfreds med at regjeringen vil gjennomgå hvordan jordvern og andre hensyn ivaretas i konseptvalgutredningsprosessene, særlig innenfor samferdselsområdet. Vi mener jordvern må gis høyere prioritet i disse utredningene. Dette er viktige strategiske dokument hvor man ofte kan velge mellom traseer som bygger ned matjord, eller traseer som skjærer matjord. Regjeringen må løfte fram jordvern som en viktig faktor i disse prosessene.

Jeg viser til den enstemmige innstillingen fra komiteen og komiteens tilråding til vedtak.

Knud Storberget (A) [14:49:32]: Det er en gledens dag i Stortinget. Vi mener at dette faktisk er en av de viktigste sakene vi behandler i høst. Jeg håper resten også mener det samme. Det å ha nok og tilstrekkelig arealer til å dyrke framtidens mat for framtidens nordmenn og andre, er en stor utfordring for oss. Norge har i realiteten veldig lite matjord å ta av. Svært lite av vårt land er dekket av matjord, og vi må benytte oss av nesten hver eneste flekk for å kunne produsere tilstrekkelig mat for både nåværende populasjon og framtidige generasjoner.

Derfor må jeg gi uttrykk for at jeg syns det er et skikkelig stykke politisk arbeid som saksordfører Pål Farstad har gjort. Jeg må også gi uttrykk for honnør og glede over at alle partier i Stortinget ser ut til å slutte seg til denne strategien. Det er bra. Representantene Foss og Ørsal Johansen fra regjeringspartiene syns jeg også har gjort en dugende jobb i dette arbeidet. Det fortjener all mulig honnør. I så måte mener jeg at vi faktisk står overfor et politisk linjeskift ved at Stortinget så tydelig samlet har klart å si – til tross for at vi har en regjering som har anbefalt noe annet – at vi må ha et høyere ambisjonsnivå når det gjelder det å ta vare på matjorda vår. Derfor gleder det meg at vi sammen, som saksordfører også var inne på, markerer veldig tydelig at ambisjonene skal være høye, og vi skal videre oppover.

Vi markerer også etter min mening veldig tydelig at politikk nytter. Regjeringen Bondevik, var det vel, som i sin tid satte det forrige målet, som var på en halvering av omdisponeringen av matjord. Til tross for at vi ikke klarte det innenfor den tidsrammen som ble satt, så er vi altså der i dag. Det må vi glede oss over.

Men vi har dårlig tid, og vi har lite jord. Derfor er det viktig at Stortinget ikke gjør som statsråden anbefalte oss – å stanse opp ved den målsettingen som vi har i dag på 6 000 dekar i

omdisponering, men at vi strekker oss til 4 000 dekar. Og som saksordfører helt riktig sa, og som det kan være grunn til å presisere i debatten: maks 4 000 dekar. Det vil kreve mye av mange, og jobben er ikke gjort med det politiske arbeidet som nå er ferdig. Det vil kreve, som saksordfører også var inne på, massiv innsats både fra statlige, regionale og ikke minst lokale myndigheter.

Derfor gleder det meg veldig at vi i de tiltakspunktene som er foreslått, og det er det jo også etter mitt skjønn helt nødvendig og viktig å gjøre siden regjeringa og statsråden ikke var særlig lystne på å gå inn i dette med et høyere ambisjonsnivå, presiserer i vedtaksform overfor regjeringa hva vi ønsker skal iverksettes. Det er ikke minst viktig at man gjør det med tidsfrister, slik det også er skissert i noen av punktene.

Ett av punktene jeg har lyst til å trekke fram nå, er først og fremst den innsatsen som må gjøres overfor de lokale beslutningstakerne som daglig står i denne typen avveininger – om man skal bygge veier og boligfelt og andre gode formål som man ønsker å drive lokalt, og hvor man står og kolliderer mot hensynet til disponering av matjord. Det å iverksette positive virkemidler, også overfor disse lokale politikerne, vil være særlig viktig. Én ting er at man skal ha god kompetanse og sette i verk tiltak som bidrar til at lokale politikere skjønner betydningen av dette, og vektlegger det i større grad enn i dag – det tror jeg hjelper både lokale politikere, men også regionale politikere og ikke minst sentrale politikere. Men ved siden av en sånn skoloring og tiltakspakke som er skissert i forslagene, er det nødvendig å gå aktivt inn og se på om det fins noen positive virkemidler vi kan bistå med fra storsamfunnet når man står overfor vanskelige valg lokalt. Det må være noe mer enn en jordvernpris, og i så møte imøteser jeg regjeringens arbeid på dette området, og jeg håper de har full gjennomføringskraft på det – fullt trøkk – slik at vi nettopp får se at det fins muligheter for å ta andre valg enn det man tradisjonelt ville gjort, f.eks. ved positive virkemidler, økonomisk belønning, ja, hva det måtte være som gjør det lettere å ta de rette valgene.

Dette vil være en viktig plattform for arbeidet som skal gjøres for å ta vare på framtidens matjord.

Ingunn Foss (H) [14:54:54]: Skiftende regjeringer har hatt som mål å begrense omdisponeringen av dyrka jord. Et mål om å halvere den årlige omdisponeringen av viktige jordressurser innen 2010 ble formulert i St.meld. 21 for 2004-2005.

Omfanget av omdisponeringen av dyrka jord har de siste årene vist en fallende tendens. I 2013 var omdisponeringen den laveste siden registreringen startet i 1976. I perioden 1994–2014 lå den årlige omdisponeringen på i gjennomsnitt ca. 11 500 dekar jord. Bondevik II-regjeringen lanserte i 2004 det såkalte halveringsmålet for omdisponering av dyrka jord. Det ser ut til at fastsettelsen av dette målet, nasjonale signaler og en offentlig debatt om jordvern har gitt resultater.

En samlet komité foreslår et omdisponeringsmål på 4 000 dekar per år, noe som vil bli krevende for kommunene. 13 den beste jorda. Kombinasjonen av at mange byer og tettsteder er omgitt av dyrka mark og at en ønsker en mest mulig kompakt utbygging, fører til at det er vanskelig å finne nye utbyggingsområder uten å bygge ned dyrka mark. Bare i Osloregionen er befolkningen forventet å øke med 350 000 fram mot 2030. Dagens regjering har en ambisiøs og offensiv samferdselspolitikk med store utbyggingsplaner for vei og jernbane. Dette krever også arealer.

Dagens regjering har vedtatt nye nasjonale forventninger til regional- og kommunal planlegging, hvor jordvernet er et viktig hensyn som kommunal og regional planlegging skal ivareta. Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplaner vil også bli fulgt opp.

Fylkesmennene har et særlig ansvar for å formidle nasjonal politikk til kommunene, men det er ulik praksis for hvordan dette følges opp. Dagens regjering vil bidra til en tydelig formidling av mål og tiltak for arealpolitikk og jordvern. Den vil også klargjøre hvordan landbruksmyndighetene kan medvirke i kommunale og regionale planprosesser for å sikre at jordvernhensyn blir ivaretatt.

Helhetlig planlegging på tvers av kommunegrenser, som ser større områder i sammenheng, er viktig for å få til en mer samordnet og helhetlig areal- og transportplanlegging i samsvar med nasjonale behov og statlige planretningslinjer. Større byer og tettsteder strekker seg langt utover den enkelte kommune. Ved eventuelle kommunesammenslåinger vil dette arbeidet kunne gjøres enklere og bedre.

En samlet komité er enig om at det i et langsiktig perspektiv er viktig å ta vare på dyrka jord som en nasjonal og ikke-fornybar ressurs. Det er viktig med god veiledning fra fylkesmennene, godt samarbeid med fylkeskommunene, gode og involverende planprosesser og kompetanseoppbygging hos lokalpolitikere. For dagens regjering er det viktig at kommunene fortsatt har og tar ansvaret for jordvernet, og at det fortsatt skal være et lokalpolitisk ansvar å disponere arealene etter bestemmelsene i plan- og bygningsloven.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [14:58:29]: Jeg vil aller, aller først få takke saksordfører i saken for en meget godt utført jobb. Han har bl.a. klart kunststykket å samle en hel komité om å bli enig om noe som man i utgangspunktet kanskje ikke var helt enig om. Det klarte han på grunn av god samarbeidsevne og en måte å framstå på som skaper tillit i komiteen. Jeg vil også takke resten av komiteen for et veldig godt og produktivt samarbeid i løpet av denne prosessen.

Som saksordfører var inne på, og som også representanten Foss også var inne på, er dette en viktig sak. Den er viktig fordi matjord er det vi har å leve av, det er der vi dyrker maten vår. Derfor er det også viktig å ta vare på den. Det er godt at vi har kommet så langt at vi har klart å halvere omdisponeringen av matjord fra perioden 1994–2004, og at vi nå har kommet ned på et nivå som faktisk begynner å bli godt.

Jeg skjønner godt at regjeringen var skeptisk til å gå noe særlig lavere enn de 6 000 dekar vi nå er nede på. Som representanten Foss var inne på, står vi overfor store utfordringer når det gjelder befolkningsvekst i Norge. Vi trenger derfor å utvikle både infrastruktur, boligområder og næringsliv, og det er slik at den beste matjorda vi har, faktisk ligger rundt eksisterende byer og større tettsteder. Derfor blir dette en stor utfordring. Jeg skal ikke si at vi ikke klarer det, men jeg tror det blir utrolig vanskelig. Det som gjør det ekstra vanskelig, er det ansvaret som hviler på hver av oss politikere her i Stortinget og hvert enkelt parti i Stortinget. Med det mener jeg at det er vår jobb å gå imot våre partier i våre kommuner og påvirke dem til å fatte de riktige avgjørelsene, for det er faktisk kommunepolitikere rundt omkring i det ganske land som har ansvaret for planprosesser. Vi kan vel si det sånn at hvis vi nå ikke skulle klare dette målet, så er det ikke regjeringens skyld, det er den enkelte politiker og partipolitiker på Stortinget som til slutt har skylda. Men vi får håpe at vi klarer å gjøre en god jobb i så måte.

Jeg er faktisk optimist når det gjelder det, for det er gode intensjoner rundt det med å ta vare på matjorda.

Det ligger mange gode intensjoner i den jordvernstrategien som regjeringen la fram, og det bevises også gjennom at en del av de punktene er gjentatt av komiteen spesifikt. Så jeg tror at vi skal være rimelig optimistiske, og jeg tror vi skal klare å nå et slikt mål. Så får vi sette vår lit til at vi som stortingspolitikere gjør vår jobb, at regjeringen gjør sin jobb, og at kommunepolitikerne gjør sin jobb.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [14:52:08]: Tusen takk til saksordfører Pål Farstad for et godt stykke arbeid.

Ja, dette er en viktig og historisk dag fordi det vedtaket vi skal fatte, er viktig, men også dette saksfeltet som vi nå jobber med, er viktig. Det har denne komiteen egentlig jobbet med allerede i to år, fra et representantforslag fra Venstre ble fremmet ved juletider i 2013, og da det også ble reist en interpellasjon fra undertegnede. Det var enkeltsakene rundt omkring i landet som gjorde at engasjementet kom inn i denne salen. Det var IKEA på Vestby og nedbygging av god dyrket mark, det var Trondheim og bruk av dyrket mark der, og det var andre saker som kom opp.

Den jordvernstrategien fra regjeringen som vi fikk til Stortinget i vår, med et omdisponeringsmål på 6 000 dekar, har jeg omtalt som et bakstreversk mål, for når vi ligger på en omdisponering i 2014 på ca. 5 050, opplever jeg at det er lite visjonært å sette seg en lavere ambisjon. Ja, vi skal ha befolkningsvekst, som noen har vært inne på. Ja, vi skal bygge boliger. Ja, vi skal utvikle næringslivet. Og ja, vi skal bygge infrastruktur. Men det er den beste jorda som er under størst press, og derfor er det viktig at vi setter oss nettopp ambisiøse mål med gode virkemidler for å følge opp denne målsettingen. Da må vi bygge smartere, da må vi ha fortetning.

Så har vi sagt at vi skal ha fortetning rundt knutepunkter, bl.a., men dette er ikke svart-hvitt. Det er ikke sånn at vi skal bygge ned den beste matjorda hvis den ligger rundt jernbanen, iallfall ikke på en enkel måte. Så skal vi bygge høyere, og det komiteen også sier, er at vi skal ha restriktiv boligbygging, fritidsbygging og næringsutvikling på dyrket mark.

Jeg er veldig glad for at det er en samlet komité som så tydelig sier at jordverninteressene skal tidligere inn i prosessen hva gjelder konseptvalgutredninger, for at man tidlig nok i prosessen kan legge bort de prosjektene som vil ta for mye dyrket mark. Det er et tydelig signal fra komiteen. Det blir spennende å se hvilke tiltak regjeringen kommer tilbake med i 2016, som Stortinget ber om i dag, på dette området.

Vi ber om i 2016 å få noe på dette med nydyrking, at vi skal øke nydyrkingen, og forslag til dette. Jeg har lyst til å utfordre statsråden på nydyrking, men jeg tror også at grøfting kan tas inn i dette, for jeg tror at grøfteproblematikken også er viktig å se på, ikke bare nydyrkingen.

Det er ute i befolkningen et stort engasjement for jordvernsaken. Sju av ti sier at de ikke vil bygge ned. Det var i 2008. Ser vi på 2011, har vi gjennom AgriAnalyse fått beskjed fra 86 pst. av befolkningen om at det er svært viktig eller ganske viktig å verne matjorda vår. Det må vi ta med oss, og det må også lokalpolitikere våre ta med seg.

Jeg er glad for at komiteen enstemmig sier at det fortsatt er kommunene som har og skal ta ansvar for jordvern og eventuell omdisponering i de forskjellige kommunene. Jeg deler ikke representanten Ingunn Foss' synspunkt, som jeg også vet at statsråden har omtalt tidligere i denne sal, at ved kommunesammenslåing er det lettere å ta vare på matjorda. Så har jeg sagt det fra denne talerstol – der er det en forskjell. Jeg tror ikke det er den letteste måten å ta vare på matjorda på, jeg tror at det er andre ting enn kommunesammenslåing som gjør at vi tar vare på matjord.

Denne saken og de målene vi nå har satt oss, vil kreve mye av mange, og den jobben skal starte nå. Den er det mange av oss som må stå i – og skal stå i – og jeg tror at det signalet vi sender fra Stortinget i dag, er at det er en samlet komité som er innstilt på at det er en jobb som skal gjøres, at den vil kreve mye av mange, og at den står vi skulder ved skulder sammen om gjennom en stortingsbehandling. Så må håpet være at det er samlede kommunestyre og samlede fylkesting som nå vil stå opp for jordvernsaken. Det bør også være utfordringen vår til fylkespolitikere og kommunepolitikere.

Geir Pollestad (Sp) [15:07:03]: I denne saken mener jeg at komiteen har gjort et dugende stykke godt arbeid som vil få betydning for årene framover.

Matjord er en knapp ressurs, den skal vi ta vare på. Det handler om beredskap, det handler om vår mulighet til å øke matproduksjonen og sikre mat til kommende generasjoner.

Det har gjennom de siste årene vært en økende bevissthet rundt temaet matjord. Det er ikke lenger bare en bondesak. Det er overhodet ikke en bondesak, det er en sak som etter hvert burde engasjere stadig flere. Under forrige regjering var det en positiv utvikling, og en nådde det målet som var satt. Nå er vi opptatt av at innsatsen skal fortsette.

Regjeringens linje var å legge fram et passivt mål. Senterpartiet gikk inn i forhandlingene med at vi ønsket å ha et mål om redusert nedbygging til 3 000 dekar innen 2020, med en gradvis nedtrapping. Når en samlet komité kunne gå inn for 4 000 dekar innen 2020 med en gradvis nedtrapping, er vi svært godt fornøyd med det. Men det skal ikke være tvil om at vi jobber ut fra en nullvisjon når det kommer til jordvern. Dette trenger ikke og vil være så veldig komplisert, for kun med plan- og bygningsloven og en fornuftig bruk av den vil det være mulig å nå dette målet. Men det er klart at da er det slutt på tiden da en bygger møbelutsalg på dyrket mark for å bli populær i en valgkamp. Det må vi kutte ut. Transportetatene må også tidligere i planleggingsfasene ta hensyn til matjord.

Vi har også mange andre interesser som møter hverandre, og jeg er ikke i tvil om at for kommende generasjoner er matjord langt viktigere enn potteskår. Jeg er også veldig glad for at komiteen i sin innstilling har satt de avbøtende tiltakene og nydyrking litt lenger ned på sin liste – at det viktigste vi kan gjøre er å ta vare på matjorda. Og i de tilfellene der vi må, vil avbøtende tiltak ha en betydning.

Når det kommer til lokaldemokratiet, er det en utfordring Jeg mener det er lokaldemokratiet som må lede dette arbeidet og gå i front. Men det er ikke en del av lokaldemokratiet å ødelegge ressursgrunlaget for kommende generasjoner.

Jeg er også glad for at en har varslet positive tiltak for å redusere nedbygging av matjord og viser også til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett har lagt inn 50 mill. kr for oppfylging av jordvernstrategien.

La meg så arrestere representanten Ørsal Johansen litt. Han sa at den beste matjorda ligger rundt de store byene. Men sannheten er jo at de store byene har blitt lagt der som den beste matjorda er. Så her er det rett at det er byutviklingen som tar hensyn til den ressursen som i sin tid gjorde at det ble etablert der det ble.

Når det kommer til Miljøpartiet De Grønnes forslag, syns jeg det er et greit forslag, men vi kommer ikke til å stemme for det, bl.a. fordi jeg er høyst usikker på om punkt 2 i deres forslag vil være noe sterkere enn det som komiteen har lagt inn. Dessuten har vi hatt en god politisk prosess i komiteen. Alle har gitt litt, og da finner jeg det riktigst at Senterpartiet fullt og helt støtter opp om det som en der har blitt enige om. Og Senterpartiet skal være vaktbikkje for at jordvernstrategien blir oppfylt, og at dette målet kan nås gradvis fram mot 2020.

Karin Andersen (SV) [15:11:59]: Det er veldig gledelig at det nå er bred enighet om noen viktige prinsipper, men som i andre av disse sakene hvor det har blitt enighet om viktige prinsipper, er det praksis som kommer til å vise om det faktisk virker.

Matjorden vår er en knapp, nasjonal ressurs, som flere har sagt. Derfor har SV, i motsetning til regjeringspartiene, vært skeptisk til å delegere mer myndighet til å omdisponere matjord til lokalt nivå. Representanten Ørsal Johansen var her oppe i stad og holdt et innlegg som viser grunnen til det. Han sier at sjøl om man har noen nasjonale målsettinger og partiene nasjonalt har noen prinsipper om å verne matjord, er det ikke akkurat sikkert at det blir hensyntatt lokalt.

Hvis man faktisk innser at dette er en knapp, nasjonal ressurs, må man verne den på nasjonalt nivå på en slik måte at man ivaretar den. Ja, jeg er glad for enigheten i dag, men jeg er nok mer usikker. Jeg sitter i kommunal- og forvaltningskomiteen. Der har vi en statsråd som signaliserer veldig at man skal delegere mer og mer av denne typen beslutninger lokalt. Det betyr at risikoen for omdisponeringer blir større og større, for man vet at presset lokalt er veldig stort.

Det er ikke morsomt å sitte i et kommunestyre eller et bygningsråd, som jeg har gjort, og si nei til utbygging på dyrket mark. Da får man skylden for at ingenting skjer. Det er ikke morsomt når man er lokalpolitiker, særlig når kommunene ikke har penger til sjøl å sikre utvikling eller lage gode reguleringsplaner som kan ivareta dette. Et annet problem er at kommunene i dag har altfor lite ressurser til å lage gode, helhetlige reguleringsplaner for å kunne ha utbygging på områder som ikke er dyrket mark.

Etter SVs syn skal jordvernet bare vike for jernbanen. Jernbanen må gå rett fram, sånn er det, og den ønsker SV å bygge ut. Den må også gå mellom byene som ble nevnt her, som har oppstått fordi det er god matjord der. Det var derfor de kom. Det gjør det spesielt krevende når man nå ser at det sammen med sentraliseringen er behov for å bygge ut nye arealer både til bolig og industri. Så har man også en målsetting om at det økte transportbehovet skal tas med kollektivtrafikk, gange eller sykkel. Det tilsier at man har en kjempeutfordring lokalt mange steder for å få alle disse tingene til å passe sammen.

På bilene er det ratt så det er mulig å svinge, men toget må gå rett fram. Det er utrolig viktig at vi av både klimahensyn og av transportpraktiske hensyn får bygd ut jernbanen både for person- og godstrafikk. Den må fram, og da må jordvernet vike.

På det punktet mener vi at Miljøpartiet De Grønnes forslag nr. 2 er helt nødvendig. De har et punkt i punkt nr. 2 som handler om at hvis man omdisponerer matjord, må man erstatte den. Det er helt nødvendig å få inn som en forpliktelse i en slik strategi. Det er under 2 pst. av det dyrkbare arealet som ikke er dyrket i Norge, som ligger i et klima som egner seg for korn. Veldig mye av jernbanen som skal bygges ut, bygges ut på jorda som egner seg for korn, for det er også der disse byene ligger. Derfor er det helt nødvendig at man har en forpliktelse til å bruke det arealet som nå er kartlagt og kan brukes til korn, men som er veldig knapt. Det meste av arealet som er udyrket i dag, er kanskje egnet til gressproduksjon. Det må også utnyttes.

SV kommer til å stemme for Miljøpartiet De Grønnes punkt nr. 2 og kan ikke se at det er noe motstrid i det. Tvert imot er det et veldig godt punkt. Vi vurderer også forslag nr. 1, men det er litt vanskelig å fastsette en nullvisjon for omdisponering når man er et klimaparti som gjerne vil bygge ut jernbanen, og den må gå over dyrket mark, det er ikke til å komme fra. Derfor avventer jeg litt Miljøpartiet De Grønnes forklaring på hvordan dette punktet skal forstås.

For øvrig vil vi også stemme for forslagene i innstillingen, men vi hadde nok ønsket oss at ordlyden hadde vært sånn at det hadde stått «maksimalt», for nå høres det ut som det er et mål å få bygd ned 4 000 dekar. Det kan det vel umulig være.

Une Aina Bastholm (MDG) [15:17:28]: Jeg håper jeg skal få forklart De Grønnes forslag i innlegget mitt. Men jeg vil begynne med å takke regjeringen for jordvernsstrategien og gratulere næringskomiteen med å ha hevet ambisjonene for bevaring av matjord i Norge og for flere gode tiltak i innstillingen.

Slik som De Grønne ser det, er det å tape 6 000 dekar matjord årlig knapt for en visjon å regne. Her er matjord som stort sett kunne vært spart ved å realisere prosjektene på andre måter, kanskje med en annen prislapp, bedre regulering eller mer langsiktig planlegging. Men vi ser de historiske årsakene til at ambisjonsnivået er slik som de er. Også vi er glad for at arbeidet siden Bondevik II-regjeringen har fungert, og at vi nå taper matjord saktere enn før.

Nå øker Stortinget ambisjonene enda mer, og det er veldig bra. Men likevel betyr innstillingen fra næringskomiteen at Stortinget aksepterer at 4 000 nye mål matjord spises opp hvert år – bit for bit – selv om det som regel finnes alternativer.

Vi mener at en visjon er et mål en setter seg og velger tiltak for å nå. En visjon er noe som en strekker seg etter, noe som sier hvor vi vil, og noe som er viktig for oss. Dyrket jord er ikke ledige områder som venter på å bli utnyttet – de er i bruk, det er matfatet vårt. Miljøpartiet De Grønne har derfor foreslått til denne saken at i stedet for å begrense visjonen til 4 000 dekar, ber vi Stortinget og regjeringen om å sette nullvisjon for omdisponering av dyrket mark til andre formål enn matproduksjon. Nullvisjonen skal ligge til grunn for jordvernstrategien, foreslår vi. Den skal være et tydelig budskap til alle, både kommunene, Kommunaldepartementet, som fastsetter de tekniske forskriftene, og Samferdselsdepartementet, om at Stortinget vil stanse tap av matjord.

Vi tror en nullvisjon også vil heve både statusen til matjorda i befolkningen og kunnskapen om hvor knapp denne ressursen er. Det vil gjøre det enklere for lokale folkevalgte å finne støtte til bevaring av matjorda si, også i byregionene, der presset på matjorda er størst.

Matsikkerhet er et statlig og til og med et internasjonalt globalt ansvar. Derfor har vi en matminister, og vi har et landbruksdepartement. De Grønne foreslår derfor også at Stortinget ber regjeringen opprette nasjonale jordvernområder for den aller mest fruktbare matjorda, der det kan dyrkes korn, poteter og grønnsaker. Dette er etter modell fra Sveits, som har langt dårligere plass enn oss, og som har funnet gode regimer for å vekte jordvern opp mot andre samfunnshensyn.

I jordvernområdene – slik som vi foreslår det – er det absolutt vern av matjord. Eventuelle unntak fra vernet kan kun innvilges av landbruksdirektoratet og etter strenge kriterier hvor samfunnsnyttene er særlig stor, og det er dokumentert at det ikke finnes alternative måter å realisere prosjektet på. Vi foreslår også at en omdisponering av matjord i slike områder forplikter utbygger til å erstatte arealene.

Til slutt vil jeg si at jeg er litt bekymret for regjeringens holdninger til forvaltningen av knappe ressurser generelt og til matjord spesielt. Ikke bare har de et ideologisk mål om å begrense Fylkesmannens innsigelser i saker som jordvern. I utkastet til mål for ny nasjonal transportplan foreslår Samferdselsdepartementet å ta jordvern helt ut av måldokumentet. I tillegg var kommunalministeren ute i august og mente at «kommunene selv vet best i sine områder» da han skulle forsvare redusert vektlegging av jordvern. Det vitner om dårlig forståelse for hvorfor matjord bygges ned, nemlig at det skjer stykkevis og delt av ulike parter og vekslende flertall og veldig ofte med veldig gode intensjoner og hensyn. Befolkningsøkningen i Norge skjer der den beste matjorda finnes. Boligbyggingen bør forenkles – det er vi enig i – og det bør gjøres ved å gjøre det enklere å fortette og bygge i høyden på eksisterende bygg og å bygge i skrått terreng, ikke ved å gjøre det enklere å bygge ned maten eller annen jomfruelig grunn som grøntarealer.

Jeg tar opp begge forslagene fra De Grønne. Jeg skulle gjerne ha jobbet med dem sammen med komiteen, men ved en misforståelse kom vi bare inn med en representant denne gangen, og må derfor levere det som løst forslag.

Presidenten: Representanten Une Aina Bastholm har fremmet de forslagene som hun refererte til.

Statsråd Sylvi Listhaug [15:22:34]: Omdisponeringen av dyrket jord har de siste årene vist en fallende tendens, og var i 2013 den laveste siden registreringen startet i 1976. I 2013 var omdisponeringen av dyrket jord for første gang under 6 000 dekar, noe som gjentok seg i 2014. Omdisponeringen av dyrket jord var størst under arbeiderpartiregjeringen på slutten av 1980-tallet, arbeiderpartiregjeringen på 1990-tallet, samt under Bondevik II-regjeringen i begynnelsen på 2000-tallet. Bondevik II-regjeringen lanserte i 2004 det såkalte halveringsmålet for omdisponering av dyrket jord, og i årene 2004–2013, altså årene etter at halveringsmålet ble fastsatt, ble det i gjennomsnitt omdisponert 7 600 dekar årlig.

Vurderingen som regjeringen har gjort, er at det er mulig å videreføre målet om årlig omdisponering av dyrket jord på 6 000 dekar, men at dette vil være et ambisiøst mål. En årlig omdisponering på 4 000 dekar, som komiteen ønsker, er krevende ut fra prognoser om en fortsatt befolkningsvekst og sterk samferdselsutbygging. Ikke minst har denne regjeringen økt budsjettene for investeringer i vei og jernbane, noe som også vil øke presset på arealene.

Vi har hatt et samarbeid med KS i arbeidet med jordvernstrategien, og vi ønsker å fortsette dette samarbeidet. Det er ikke sånn at lokalpolitikere ønsker å bygge ned matjord og dyrket

mark, men mange steder har man kommet til et punkt der det ikke er så mye annet å bygge på. Kommunene har veldig mange hensyn å ta i planleggingen, og markaloven, kulturminneloven og naturmangfoldloven har satt en stopper for at man kan bygge på areal som kunne vært et alternativ til dyrket mark. Dette er et tankekors.

Kampen om arealene er særlig stor rundt de større byene, eksempelvis i Oslo-området. Her er det så mange hensyn å ta for kommunene at det nesten er umulig å finne områder for utbygging som ikke er i konflikt med ett eller flere av disse vernehensynene. I tillegg kommer hensynet til bl.a. friluftsområder, andre miljøverdier og fareområder for flom og skred. Samtidig er det nettopp her at veksten er størst.

Noen kommuner har likevel vist at det er mulig. Drammen kommune er vel et av de beste eksemplene i Norge på hvordan en kan fortette med kvalitet. Der har de klart å bygge i høyden og transformere tidligere nærings- og industriområder, slik at folk flest opplever det som en forbedring av omgivelsene og ikke en forverring. Også en kommune som Ullensaker har lagt vekt på å fortette i sentrum av Jessheim istedenfor å la byen flyte utover på omkringliggende dyrket mark. Bjørvika i Oslo er nok et eksempel på å bygge med en svært høy tetthet, iallfall i norsk målestokk. Utbyggerne vil jo ofte bygge i høyden siden det finnes et marked for den type bygg. Problemet kan være å få det til å passe inn i omgivelsene og uten for store konflikter med andre interesser.

I større kommuner vil det være mulig å bygge opp større og bedre fagmiljø. I noen kommuner vil det også være mulig å vurdere større arealer under ett, og det vil være flere områder tilgjengelig med sikte på utbygging. Særlig gjelder dette i pressområder. Bare ved å kjøre E6 fra Oslo til Eidsvoll passerer vi seks kommuner. Vi kjører da gjennom Romerike, et av de områdene med sterkest befolkningsvekst. Jeg tror det er krevende med samordnet planlegging i dette området med så mange arealmessig små kommuner. Erfaringene fra plansamarbeidet i Oslo og Akershus viser vel også at det er vanskelig for mange kommuner å bli enige om en regional plan, selv om de snart synes å være i mål med det. For øvrig har både Østfold og Rogaland klart å lage en regional arealplan, så helt umulig er det ikke.

Jeg vil også legge til at nydyrkingen de siste årene har vært ganske omfattende, og tillatt nydyrket areal gikk opp fra 14 500 dekar i 2013 til 18 500 dekar i 2014. Tillatt nydyrket areal i 2014 var dermed mer enn tre ganger så stort som arealet som ble registrert omdisponert i 2014.

Norge er nr. 87 av 164 land, altså midt på treet, på en liste over jordbruksareal per innbygger, ifølge FAOs statistikk. Norge har mer jordbruksareal per innbygger enn f.eks. viktige land for jordbruk som Kina, India, New Zealand, Tyskland og Storbritannia, og FAOs statistikk viser for øvrig at Norge ikke skiller seg stort fra flere land vi kan sammenligne oss med. Flere store jordbruksland har altså faktisk mindre areal per innbygger enn Norge.

Denne regjeringen ønsker å ta vare på god matjord, men også å legge til rette for samfunnsutvikling. Det er denne balansen vi må greie.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Odd Omland (A) [15:27:34]: Regjeringen skriver i sin politiske plattform:

«Fylkesmannens mulighet til å overprøve lokale folkevalgte forsamlinger må begrenses.»

En samlet komité viser til at en i enkeltsaker skal eller bør sende disse til Fylkesmannen til uttalelse, og Fylkesmannen vil da kunne uttale seg eller påklage dette. Vi ser altså at en samlet komité overkjører regjeringen når det gjelder både omdisponeringsmål og virkemidler, f.eks. innsigelsesretten.

Hva tenker statsråden om å bli detaljstyrt av Stortinget på denne måten, mot sitt syn? Og vil vi kunne få en grundig behandling/oppfølging av både de målsettingene en har satt, og de igangsettingstiltak og utredninger som Stortinget har påpekt?

Statsråd Sylvi Listhaug [15:28:30]: Jeg regner med at det ikke er noe mål for Stortinget at vi skal få flest mulig innsigelser. Målet må være at vi finner gode løsninger. Det som har skjedd etter at denne regjeringen tok over, er at antallet innsigelser som er sendt til Kommunaldepartementet, er kraftig redusert, ikke minst på grunn av at man finner løsninger lokalt. Fylkesmannen kommer inn i disse planprosessene tidligere, og man avklarer spørsmål f.eks. knyttet til jordvern på et tidligere tidspunkt. Det er en mye mer effektiv måte å jobbe på. Det er også en mye bedre måte å jobbe på for alle dem som er involvert i denne typen saker, for det er ganske mange som er involvert.

Jeg mener at det viktigste vi kan gjøre, er å sørge for at disse sakene finner sin løsning lokalt, og at Fylkesmannen er tidlig inne i prosessen for å ta hensyn til de jordvernspørsmålene som er nødvendig.

Odd Omland (A) [15:29:25]: En hørte av innlegget til Morten Ørsal Johansen at han uttrykte stor skepsis til å nå den målsettingen som han selv har vært med på å sette, at ansvaret for dette ville tilligge både kommuner og Stortinget, og at regjeringen ikke ville være skyld i det dersom ikke målsettingene ble nådd.

Jeg mener at regjeringen også har ansvaret for å gjennomføre det som Stortinget har vedtatt iverksatt. Da er mitt spørsmål: Har statsråden tro på de målsettingene som Stortinget her har satt?

Statsråd Sylvi Listhaug [15:30:04]: Vi skal selvfølgelig jobbe for å nå de målsettingene som er satt. Det vi vet fra forrige runde, da man halverte tallet – ned til 6 000 – er at det tok ganske mange år, nærmere bestemt ni, hvis jeg regnet riktig, før man nådde denne målsettingen.

Jeg mener at vi skal jobbe for å nå den, men at det blir krevende, er ikke til å stikke under stol. Det handler om at vi er et samfunn som blir flere, vi skal ha flere boliger, vi skal ha flere arbeidsplasser – mange av disse krever at en har en bygning å ha disse arbeidsplassene i – og vi skal bygge veier og jernbane og få et effektivt samfunn på den måten. Dette er også forhold som selvfølgelig kan ha påvirkning på jordvernet. Men vi skal jobbe så godt vi kan med å ta hensyn til jordvernet og bygge ned så lite som mulig, i tråd med det som Stortinget ønsker.

Karin Andersen (SV) [15:31:16]: Nå har et samlet storting, ser det ut til, satt opp et annet mål for jordvern enn det regjeringen har hatt. Statsråden sier nå i svaret at målet ikke kan være så mange innsigelser som mulig. Nei, det er jo ikke noe mål å ha så mange innsigelser som mulig, men når målet er at man skal bygge ned mindre matjord, og at nedbyggingen av matjorda skal stanses, må man foreta seg et eller annet for å få det til, for det kommer ikke til å gå av seg selv. Det er jo sann at matjord bygges ned bit for bit, slik som representanten fra Miljøpartiet De Grønne helt riktig sa, og at hver sak for seg kan være grei nok eller liten nok, men det er summen som blir gæren. Da er spørsmålet: Er statsråden enig i at målsettingen om

å bygge ned mindre matjord er viktigere enn målsettingen om at det skal være færrest mulig innsigelser?

Statsråd Sylvi Listhaug [15:32:25]: Ja, jeg mener at det er et mål både å ha få innsigelser og bygge ned lite matjord. Jeg mener man jobber godt med disse sakene lokalt. Det er en forutsetning for at man skal greie begge de to tingene som jeg var inne på tidligere. Så er det sånn at denne regjeringen la fram en målsetting om 6 000 dekar, og det er fordi vi ser hvilke utfordringer vi har framover. Jeg kan også minne om at den regjeringen som representanten Andersen satt i, vurderte dette spørsmålet i forbindelse med landbruksmeldingen i 2011–2012, altså for noen få år siden, og da valgte også den regjeringen å foreslå å videreføre 6 000 dekar. Det er fordi man ser at det er krevende å nå det. Nå er det målet 4 000 dekar. Vi innstiller oss selvfølgelig på det, men jeg vil ikke føre noen bak lyset og hevde at ikke det blir krevende.

Karin Andersen (SV) [15:33:20]: Det blir nok mer krevende hvis matjorda er bygd ned og forsvinner, enn det blir å stanse nedbyggingen. Det er jo det som blir en kjempkrevende situasjon for Norge hvis vi bygger ned for mye av matjorda, særlig av den høyproduktive jorda. Jeg hører på statsråden at hun ikke er spesielt glad for dette, og når hun også sammenligner målsettingene om å ivareta en knapp nasjonal ressurs som nesten ikke er mulig å erstatte, med antall innsigelser, blir jeg enda mer bekymret, at det liksom skal være sammenlignbare størrelser. Det er en realitet at mange av de målsettingene som regjeringen har satt på dette området, nemlig å overlate mer og mer av dette til det enkelte kommunestyre, vil gjøre at man ikke når disse målsettingene. Ser statsråden nå at når et enstemmig storting fastsetter disse målene, må man også justere strategien sin og tiltakene på flere andre områder som berører og regulerer dette feltet?

Statsråd Sylvi Listhaug [15:34:25]: Vi skal følge opp det som blir vedtatt her nå, men jeg må si at jeg synes innlegget til representanten Andersen oser av mistillit mot lokalpolitikere. Det synes jeg i utgangspunktet ikke det er noen grunn til, for de aller fleste lokalpolitikere gjør så godt de kan for sine lokalmiljø. Vi vet at i enkelte deler av landet står de oppe i store utfordringer fordi man i denne sal også har vedtatt en kulturminnelov, man har naturmangfoldlov, og man har mange andre begrensninger på andre typer areal, og til slutt står man oppe i ganske krevende saker. Men jeg vil tilbakevise at jeg ikke er glad for dette. Jeg synes det er bra at Stortinget har samlet seg om en målsetting alle partier står bak. Samtidig er det viktig å være realistisk, og det er derfor jeg sier at dette kommer til å bli krevende – så har jeg sagt det. Vi skal selvfølgelig gjøre det vi kan for å få det til.

Une Aina Bastholm (MDG) [15:35:33]: Det er en kjempespennende utfordring vi går inn i, og en utvikling vi forresten har vært i en stund allerede, med befolkningsøkning i byene og samtidig å skulle ta vare på matjorda. Den beste matjorda er jo der folk tradisjonelt har bosatt seg i utgangspunktet. Jeg er sikker på at hvis vi får med oss arkitektmiljøer, byplanleggere, gjør en dugnad i kommunene også på både kunnskap og engasjement, skal vi få til dette. Jeg er sikker på at matministeren har intensjonene på plass. Så er jeg litt mer usikker på samferdselsministeren og kommunalministeren på grunn av de uttalelsene som har vært. På grunn av det kunne jeg tenke meg å spørre matministeren hva hun tenker om Miljøpartiet De Grønnes forslag om å hente inspirasjon fra Sveits, som har trukket ut den beste matjorda i egne jordvernområder som får et nasjonalt vern. Da vil også det påvirke beslutningsprosessen i andre departementer.

Statsråd Sylvi Listhaug [15:36:32]: Jeg mener at det vil være en båndlegging som vi ikke aner konsekvensene av, fordi man i enkelte kommuner er i en situasjon der det er svært lite å

bygge ut. Som jeg var inne på, har man markalov, kulturminnelov og naturmangfoldlov. I tillegg har man hensyn til friluftsområder, man har andre miljøverdier, man har fareområder for flom og skred, og til syvende og sist har man vernet så mange områder og har så mange bestemmelser som unntar området, at man har svært få muligheter til å bygge ut. Det er også sånn at denne regjeringen har en veldig ambisiøs utbygging når det gjelder både vei og jernbane. Når det gjelder det siste, vil jeg tro at Miljøpartiet De Grønne er for at vi skal ha en utbygging av kollektivtrafikken. Da er det sånn at man noen ganger faktisk må bygge ned noe matjord. Selv om man ikke liker det, er det det som er konsekvensen. Alternativet er at man ikke får den typen utbygging, så av og til må man velge mellom pest og kolera for å få til en god samfunnsutvikling i Norge.

Geir Pollestad (Sp) [15:37:43]: Vil landbruksministeren innen utgangen av året sørge for at det går et rundskriv til landets fylkesmenn der de blir orientert om Stortingets nye jordvernmål?

Statsråd Sylvi Listhaug [15:37:59]: Nå skal vi selvfølgelig sette oss ned og gå gjennom alle vedtak og forslag som har kommet i denne saken, og så skal vi i etterkant av det bestemme oss for hvordan vi skal følge det opp. Det er ikke unaturlig at vi ser på det som ett av virkemidlene. Det som er helt sikkert, er at det samarbeidet som nå er startet med KS, blir viktig i det videre arbeidet. For eksempel er det her sagt at man ønsker en opplæring av lokalpolitikere, at man har mer kontakt med kommunene i så henseende, så det er absolutt noe som vi vil kikke på.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ingrid Heggø (A) [15:38:52]: Det har vore mange glade og gode innlegg her i dag, men eg merkar meg at skiljelinene, gleden og ikkje minst trua på at dette får vi til, går mellom regjeringspartia og alle dei andre partia på Stortinget. Denne saka speglar på mange måtar den store skilnaden det er mellom nettopp regjeringspartia og stortingsfleirtalet i jordbrukspolitikken.

Eg vil gi all mulig ros til saksordføraren for å ha fått i stand eit breitt og godt kompromiss som vert vedteke her seinare i dag.

Under 3 pst. av totalarealet i Noreg er dyrka jord. Då må vi ta vare på mest mulig matjord om vi skal greie måla om å auke matproduksjonen på norske fôrressursar over heile landet.

Det er spesielt når Stortinget går så detaljert til verks som ein gjer her. Jordvernmålet vert endra frå 6 000 til 4 000 dekar i maks omdisponering per år, og det er åtte konkrete punkt i tillegg. Men etter å ha hørt Framstegspartiet sin representant sitt innlegg og landbruksministeren sitt innlegg, er eg overtydd om viktigheita av nettopp konkrete forslag. Eg er veldig glad for at Stortinget er så tydeleg – mot regjeringa sitt passive mål, og for eit ambisiøst, årleg mål. For å nå desse måla understrekar eit samla Storting behovet for eit godt samarbeid med lokale myndigheiter – som fleire har peika på her.

Næringskomiteen peika i merknadsform på behovet for særleg positive virkemiddel då vi 8. april 2014 gjorde oppmodingsvedtak om at regjeringa skulle utarbeida ein jordvernstrategi og leggja han fram for Stortinget. Det er vanskeleg å få auge på at dette er oppfylt i den

framlagde strategien. Difor kjem eit samla Storting til å fremja kravet om positive verkemiddel på nytt – denne gongen i eit eige romartalsvedtak.

Eg vil òg peika på både meldeplikt, skoleringsprogram og utgreiing av fylkeskommunen sin rolle, som viktige og riktige forslag. I tillegg til forslaget om at det skal fremjast forslag i regelverket slik at jordlova gjeld for omdisponert, dyrka mark inntil den dyrka marka faktisk er bygd ned.

Eg vil òg til slutt bera fram at regjeringa vert pålagd å koma tilbake til Stortinget med forslag om å auka nydyrkinga, og eg tar med meg forslaget frå Kristeleg Folkeparti om at det òg må gjelde grøfting.

Vi har dårleg tid og lite jord å miste. Det er en gledas dag i Stortinget i dag – iallfall om ein ikkje er landbruksminister og ikkje ønskjer ambisiøse mål og tiltak for jordvernet.

Odd Omland (A) [15:42:04]: Arbeiderpartiet har gjennom sitt program og sin landbrukspolitiske plattform vært veldig klare på at vi trenger et sterkt jordvern. Matjorda er en begrenset ressurs, og hvis vi skal øke matproduksjonen med om lag 1 pst. i takt med befolkningsutviklingen, som vi er opptatt av, må vi ta vare på mest mulig matjord. Derfor er jordvern av veldig stor betydning.

Under Stoltenberg-regjeringen ble det iverksatt en rekke tiltak for å styrke jordvernet, bl.a. gjennom at innsigelsepraksisen ble strammet inn og jordvern kom inn i NTP. Vi ser at tiltak virker, som representanten Storberget var inne på, og da er det med stor undring en leser regjeringens forslag til denne proposisjonen, med kun en målsetting om 6 000 dekar.

I dag ser vi av innstillingen at en samlet komité overkjører regjeringen fullstendig i denne saken. Det er veldig bra at det er et samlet Storting som samler seg om et så ambisiøst mål – på 4 000 dekar – i en så viktig sak. Den enigheten som er oppnådd, samsvarer veldig godt med det som var Arbeiderpartiets utgangspunkt. Ikke bare er vi blitt enige om målet, men vi har pekt på en rekke tiltak der en enten ber regjeringen gjennomføre eller utbedre. Det gjelder positive virkemidler som en har vært innoom her – skaleringsopplegg i kommunene, fylkeskommunens og fylkesmannens rolle osv.

Som sagt er det et ambisiøst mål. Jeg forventer at selv om ikke regjeringen deler Stortingets syn, vil en ta saken på alvor, og en vil få utredet og pekt på de tingene som Stortinget her ber om. Jeg ser fram til at de utredningene og gjennomføringene vil komme tilbake til Stortinget på nyåret.

Gunnar Gundersen (H) [15:44:40]: Jeg synes vel kanskje det er på tide å minne Arbeiderpartiet om at det faktisk, som saksordføreren sa, er lokalpolitikere som har ansvaret her, og man bør kanskje snakke til sine egne lokalpolitikere for å nå målet. Hvis jeg ser på mitt eget fylke, er det ikke akkurat arbeiderpartikommuner som preges av lite omdisponering. Jeg er stolt av at vi har en kommunalminister som faktisk forstår det.

Arbeiderpartiet og opposisjonen for øvrig burde kanskje gå inn og se på hva som faktisk fungerer. Vi har fått ned omdisponeringen. Vi har også fått ned innsigelsene og antall saker der innsigelsene gis medhold. Bedre kan det ikke illustreres at man er nødt til å ha med seg lokaldemokratiet på tenkningen. Når jeg hører Karin Andersen fra SV – og også Miljøpartiet De Grønne, som henger seg på – oser det av mistillit til lokaldemokratiet. Det er ikke til å

underslå at overstyringen av lokaldemokratiet kanskje var noe av det som skapte mest avmakt mens de rød-grønne satt i posisjon. Særlig når jeg har hørt Karin Andersen i dag, forstår jeg veldig godt at det ble en sånn avmakt. Det er nesten så man skulle tro det var et mål i seg selv å få en konflikt med lokaldemokratiet – særlig når man ser på resultatene som denne regjeringen faktisk har fått til. Vi har, som jeg sa, fått ned omdisponeringen ganske kraftig.

Jeg synes det er helt fenomenalt av en representant fra Hedmark å stå her og si at man kun skal kunne få omdisponert til jernbane. Skal vi da bygge veier som står på pæler mellom høydedragene i Hedmark, og ikke treffe et eneste tettsted? Jeg må gjøre Karin Andersen oppmerksom på at det faktisk ikke er jernbane i store deler av fylket. Er det sånn at man vil legge ned det meste av Hedmark – og at man ikke vil skape utvikling rundt omkring i det ganske land? Jeg synes det nesten ikke er til å tro at man kan hevde sånne målsettinger.

Det var mye diskusjon i komiteen, og saksordføreren gjorde en kjempegod jobb i å skaffe enighet rundt et så ambisiøst mål som 4 000 dekar. Det er meget ambisiøst, og det avveier ganske godt forholdet mellom storsamfunnets utvikling og sentrale interesser rundt framtidig produksjonsgrunnlag for mat. Men vi kan ikke bli totalt urealistiske og stoppe utviklingen i store deler av landet – fordi om noen her på Stortinget har et svært urealistisk perspektiv på verden.

Statsråd Sylvi Listhaug [15:47:42]: Jeg må si at jeg reagerer på representanten Heggøs påstand om at jeg nærmest ikke ønsker å begrense nedbyggingen av jord – selvfølgelig ønsker vi det. Men jeg mener det er min plikt som statsråd også å si at dette blir krevende. Det skulle bare mangle at jeg ikke sa det.

Jeg synes også det er interessant at 6 000 dekar er det samme som ble vedtatt da landbruksmeldingen fra den rød-grønne regjeringen ble behandlet for tre år siden. Det var godt nok den gangen. På det samme målet gir man nå regjeringen ramsalt kritikk, det må jeg si jeg synes er litt merkelig. Det blir vedtatt 4 000 dekar, det lever vi godt med, og det skal vi selvfølgelig følge opp.

Jeg vil bare bemerke at under denne regjeringen har antall innsigelser gått ned, og det samme har omdisponeringen av jord gjort. Det viser at det arbeidet som gjøres, faktisk er veldig bra.

Jeg vil også si at det representanten Andersen sier, oser av mistillit mot kommunene. Det som er interessant, er at det var SV i Miljøverndepartementet som la fram dagens lov som sier at kommunene er planmyndighet. Det er litt merkelig.

Når det gjelder nydyrking, er jeg veldig glad for at det er en veldig høy takt på den uten at vi har noen virkemidler. Vi skal selvfølgelig gå inn og vurdere og se nærmere på det. Når det gjelder grøfting, har vi et ganske stort tilskudd stående ubrukt på det området. Vi vil selvfølgelig se på både nydyrking og grøftetilskudd og komme tilbake med det senere.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [15:49:54]: Dette er et forlik – eller en enighet – blant samtlige partier i næringskomiteen. Alle partier har vært med og utformet dette, og vi er enige om det. Når det da står representanter på denne talerstolen og antyder at regjeringen ikke tar saken på alvor, og at enkelte av partiene som har vært med på dette forliket, ikke egentlig ønsker dette målet, blir jeg en smule irritert. Vi som var med på dette, gjorde det fordi vi ønsket det, fordi vi har et engasjement rundt jordvern, og fordi vi vil at vi skal ha et strengt jordvern i Norge. Da å komme med antydninger om noe annet synes jeg er en smule frekt.

Så er det sånn at en del av de forslagene som ligger i saken, og som noen har omtalt som ganske detaljerte, er noe detaljerte, og en del av dem finner vi igjen i jordvernstrategien som regjeringen la fram. Da er det også greit at komiteen har gjentatt det, slik at vi får satt fokus på det, og at det er dette vi er enige om.

Så til slutt: Jeg uttalte at jeg var en smule ikke pessimistisk, men at jeg så at det var en del utfordringer med å nå dette målet. Og det mener jeg – det er en utfordring å nå målet på 4 000 dekar. Det betyr ikke at jeg er pessimistisk, men kanskje litt realistisk. For de utfordringene vi har, er egentlig overfor våre lokalpolitikere, som jeg sa. Vi kan ikke som stortingsrepresentanter fraskrive oss ethvert ansvar for å nå dette målet. Vi er nødt til å prate med og påvirke lokalpolitikere i våre partier, slik at de også tar dette på alvor. Men samtidig må vi være bevisst på at kommunene står overfor store utfordringer. Når det kommer en stor utbygger og sier at vi vil bygge ut i denne kommunen, eller i nabokommunen, er det et vanskelig valg for de lokalpolitikere som får den utfordringen.

Karin Andersen (SV) [15:52:24]: Skal vi nå slike ambisiøse mål, må også Stortinget og regjeringen ta ansvar for det. Å legge det som forutsetning for den politikken, det underliggende lov- og regelverk som gjelder, og å legge en nasjonal strategisk målsetting til grunn krever at de strategiske målene også blir ivaretatt i det handlingsrommet som er lokalt.

Jeg blir beskyldt for å ose av mistillit til lokalpolitikere. Nei, på ingen som helst måte, jeg bare registrerer hva lokalpolitikere har svart, og i den forbindelse hadde Bondebladet en undersøkelse rett før fylkestingsvalget nå som viser at det er lokalpolitikere fra særlig Fremskrittspartiet, men også Høyre, som har et ganske avslappet forhold til jordvern. Det er klart at hvis man svarer at de aller fleste andre hensyn er viktigere enn jordvern, vil det ligge til grunn, og man har muligheter til å ta de beslutningene lokalt, sånn som man har det i dag. Jeg sa i mitt innlegg at jeg skjønner dem også godt, for mange av dem er utsatt for et ganske stort press i mange av disse sakene. Og det er jo ikke slik at det ikke går veier på kryss og tvers i alle fylker, også i mitt eget hjemfylke – det gjør det. Spørsmålet er om vi skal la denne type utbygging ta mer av matjorda vår i framtida, og hvis man gjør det, om man må erstatte det arealet som går tapt, med tilsvarende areal, slik som det er foreslått fra Miljøpartiet De Grønne, et forslag som SV vil støtte.

Så er jernbanen spesiell, fordi jernbane må i langt større grad enn vei og annen transport – uansett hvor man nå legger boliger og industriområder – i stor grad gå rett fram. Den har mye mindre mulighet til å justere seg ut fra slike behov.

Jeg er veldig stolt over at jeg var med som et parti i en regjering som la fram markaloven, naturmangfoldloven og mye av det lovverket som i dag ivaretar viktige nasjonale verdier. På samme måte trenger vi å ivareta den store nasjonale verdien som matjorda er, og det er vanskelig og komplisert. Det krever at man gjør vanskelige avveininger, men det krever også at man er seg bevisst at hvis man ikke stopper nedbyggingen av en knapp nasjonal ressurs som man ikke kan erstatte, går det gårent. Det er derfor vi ønsker et sterkere nasjonalt vern av matjorda og mener at det er nødvendig, ikke fordi lokalpolitikere ikke er gode og innsiktsfulle, men rett og slett fordi de står i et dilemma som er vanskelig, og fordi den bit-for-bit-strategien som vi ender opp med, ikke fører oss til målet.

Une Aina Bastholm (MDG) [15:55:43]: Nå har vi en debatt som om Norge er alene i verden om å ha press på matjorda. Det er vi ikke. Miljøpartiet De Grønnes forslag er at vi lærer noe av land som Sveits, som har veldig mye press på matjorda. Er det noe Sveits er kjent for, er

det lokalt selvstyre. De har veldig mange kommuner, til og med kommuner med ned i 20–30 innbyggere. De har funnet ordninger som fungerer, hvor man vekter matjordene si opp mot andre samfunnshensyn. Det er ikke mistillit til kommunepolitikere som gjør at vi foreslår at den beste matjord løftes opp på nasjonalt nivå. Det handler nettopp om det som representanten Ørsal Johansen var inne på, at man settes foran ganske store dilemmaer i lokalpolitikken dersom man skal ivareta nasjonale matvernshensyn samtidig som man er nødt til å bygge barnehager, få bygd ut boliger eller legge til rette for næringsliv som man er opptatt av i lokalpolitikken, og som er lokalpolitikernes veldig viktige oppgaver.

Det er ikke mistillit til kommunene som gjør at sykehusene ikke ligger under kommunale oppgaver, det er fordi dette er nasjonale interesser som det er hensiktsmessig å se på nasjonalt plan. Det handler om nettopp problemet i denne saken, at matjordene bygges ned stykkevis og delt fordi man ikke har et ordentlig nasjonalt vern som ivaretar helheten.

Så et lite sluttinnlegg om realisme, for jeg synes ofte at når man har store visjoner, blir man møtt med at det er urealistisk. Men det handler også om å se på hva som er det politiske mulighetsrommet. Jo større visjoner man setter seg, desto mer er man villig til å se på tiltak for å imøtekomme de visjonene og de målene man har satt seg. Om Stortinget hadde vedtatt en nullvisjon for matjord, er jeg sikker på at vi ville ha godtatt enda mindre nedbygging av matjord enn vi gjør nå med 4 000 dekar mål, som er mye bedre enn det vi hadde, men likevel ikke godt nok, slik som Miljøpartiet De Grønne ser det. Det handler ikke om mistillit til regjeringen eller kommunene, men det handler om at dette er viktig matjord som vi alle er enige om at vi skal beholde. Da gir det mening å sette seg ambisiøse mål. Det er Miljøpartiet De Grønne god til.

Geir Pollestad (Sp) [15:58:18]: Jeg har noen få kommentarer til ting som har vært framme i debatten. Vi setter oss nå et nasjonalt mål og selv om kommunene har planmyndighet, er matjord en nasjonal ressurs. Det er også et nasjonalt ansvar å bidra til at den blir tatt vare på.

Så er dette en sak der det blir brukt mye statistikk. Jeg tror det er viktig å holde fast ved at dette er de lange linjers politikk – den politikken som blir ført i dag, kan det gå noe tid før vi ser virkningen av. Det understreker betydningen av å komme i gang med tiltak raskt.

Så to punkt som statsråden var innom, transport og bygging av vei og jernbane. Der anslår Nasjonal transportplan at en vil kreve 760 dekar i året i planperioden. Så sier statsråden at siden en har bygd så mye under denne regjeringen, må en forvente at det går mer. Det er da jeg vil minne om at etter tre fjerdedeler av planperioden har en bevilget tre fjerdedeler av de pengene som er til samferdsel. Så en er altså helt i rute og derfor burde ikke samferdsel isolert sett begrunne behov for mer matjord enn det som allerede ligger i Nasjonal transportplan.

Det ble også vist til andel matjord per innbygger. Da tenker jeg det er viktig å være klar over at det ikke bare er antall dekar matjord som bestemmer hvor mye mat vi er i stand til å produsere. Klimaet spiller også inn i det, sånn at vi i nord har behov for mer areal per innbygger for å produsere tilsvarende mengde mat som det en produserer i land lenger sør i Europa.

Jeg synes vi skal glede oss over at en samlet komité står bak dette i dag. Vi får legge litt bak oss det som var regjeringens forslag – det viktigste er at komiteen er samlet. Jeg setter veldig pris på representanten Ørsal Johansens engasjement for forliket. Jeg tror at det kan ha en viss

overføringsverdi til neste år når en er ferdig med forhandlingene om statsbudsjettet, at en er så ivrig etter å ta ansvar for det vi har blitt enige om.

Det som blir viktig videre, er at partiene på Stortinget og de organisasjonene som var på høring, følger med – følger med på at regjeringen faktisk tar inn over seg det målet som Stortinget vedtar i dag, at det blir omsatt til konkret politikk som gjør at nedbyggingen av matjord i Norge går ned.

Pål Farstad (V) [16:01:24]: Jeg synes dette har vært en god og grundig debatt, med tilløp til temperatur. Det bør det være i en så viktig sak.

Jeg har lyst til å kommentere et par ting. Flere har kommentert det, og en har stilt spørsmål ved og uttrykt skepsis til om det er mulig å nå målet om maks 4 000 dekar omdisponert innen 2020. Ja, det blir utfordrende, og vi vil ha behov for at lokal planmyndighet blir klar over det og tar inn over seg dette ambisiøse målet som Stortinget i dag setter. Nettopp derfor har komiteen satt klare krav og gitt bestillinger til oppfølging på flere punkt. Det var selve poenget med å vise hvor viktig det er å få avklart en del punkt, spørsmål og utfordringer.

Dette er jeg sikker på at statsråden og regjeringen vil ta på største alvor. Jeg sa det ikke i det første innlegget mitt, men også jeg vil gi uttrykk for at dette er en gledens dag, at vi har samlet hele komiteen, og at det kanskje er et tilnærmet samlet storting som går ut med et felles vedtak.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt to forslag. Det er forslagene nr. 1 og 2, fra Une Aina Bastholm på vegne av Miljøpartiet De Grønne.

Det voteres over forslag nr. 1, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette en nullvisjon for omdisponering av dyrka mark til andre formål enn matproduksjon. Nullvisjonen skal ligge til grunn for jordvernsstrategien.»

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 95 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.24.41.)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å klassifisere den mest fruktbare matjorda, der det kan dyrkes korn, poteter og grønnsaker, som nasjonale jordvernområder. I jordvernområdene er det et absolutt vern av matjord. Eventuelle unntak fra vernet kan kun innvilges fra sak til sak av Landbruksdirektoratet og etter følgende kriterier:

- Omdisponering av matjord er nødvendig for å realisere et prosjekt som er av samfunnsmessig stor betydning.
 - Samfunnsnyttene ved prosjektet er dokumenterbar og etterprøvbare.
 - Den mest effektive arealutnyttelsen ved prosjektet er undersøkt og vurderingene er etterprøvbare.
 - Det er dokumentert at det ikke finnes alternative arealutnyttelser for at prosjektet kan realiseres.
 - En eventuell omdisponering av matjord forplikter utbygger til å erstatte matjordarealene fysisk med matjord av tilsvarende kvalitet.»
- Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 90 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.25.00)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget fastsetter det årlige målet for omdisponering av dyrka mark til 4 000 dekar. Stortinget ber regjeringen sørge for at målet nås gradvis innen 2020.

II

Stortinget ber regjeringen

- a) legge fram i revidert nasjonalbudsjett for 2016 positive virkemidler for kommunene som vil gjøre det enklere å unngå utbygging av dyrka mark
- b) etablere i løpet av 2016 et skolerings- og tiltaksprogram for lokalpolitikere i norske kommuner, knyttet til ivaretagelse av dyrka og dyrkbar mark
- c) utrede om fylkeskommunen bør få større rolle i planarbeidet relatert til jordvern
- d) vurdere utvida meldeplikt for kommunene til Fylkesmannen ved omdisponering av dyrka mark, og komme tilbake til Stortinget med egnet forslag i løpet av 2016
- e) vurdere forsterking av vernebestemmelsene i jordloven
- f) utrede endringer i lovgivningen som vil begrense og sikre åpenhet om opsjonsavtaler om kjøp av dyrka og dyrkbar jord for utbygging

g) fremme forslag i regelverket slik at jordloven gjelder for omdisponert dyrka mark inntil den dyrka marka faktisk er bygd ned

h) komme med forslag i løpet av 2016 for å øke nydyrkingen

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.